

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ У 70-80-Х РР. ХХ СТ.

Аналіз науково-педагогічних основ упровадження інноватики в освітній процес дозволив науковцям визначити необхідність піднесення рівня інформованості педагогів про нове наукове знання; розробки його методичного супровіду, що робить знання доступним і викликає інтерес учителів; запровадження відповідного планування в системі навчального закладу процесу впровадження результатів досягнень науки, інноваційних технологій і досвіду; забезпечення неперервності взаємовпливу педагогічної науки і практики, а для цього розробку і своєчасне виявлення найбільш актуальної, пріоритетної проблематики, що зумовлюється погребамі навчально-виховного процесу, а також чіткої фіксації і подолання причин, що гальмують процес упровадження [1, с. 124].

Впровадження – це діяльність з удосконалення навчально-виховного процесу на основі інновацій (нових досягнень науки, педагогічних технологій, перевіреного і виправданого передового досвіду) і визначається як цілеспрямована діяльність, яка здійснюється за рішенням органів народної освіти чи з ініціативи педагогічного колективу, і здатна забезпечити вищий рівень педагогічної взаємодії й водночас не допустити негативних наслідків у навчально-виховному процесі.

Вчитель має донести до учнів, що фізику широко застосовують до досліджень реального світу, що вона відкриває багато нового та цікавого. Гідний внесок у розвиток фізики зробив видатний вітчизняний учений – Палтишев Микола Миколайович.

Метою даної статті є висвітлення педагогічних ідей М. М. Палтишева в курсі шкільної фізики.

Пропонуємо Вашій увазі передовий (взірцевий) педагогічний досвід вчителя-новатора Палтишева Миколи Миколайовича, народного вчителя СРСР, кандидата педагогічних наук, доцента. На основі його досвіду працювала школа передового досвіду з викладання фізики у професійно-технічних закладах освіти у 70-80-х роках ХХ століття. Він розробив авторську систему навчання – «Поетапну систему навчання», яка була визнана АПН СРСР. Педагог був нагороджений золотими та срібними медалями ВДНГ СРСР та УСРС, преміями ім. Н.К.Крупської, Академії педагогічних наук СРСР, Ленінського комсомолу, мав Почесний настільний знак «За великий внесок у розвиток системи професійно-технічної освіти СРСР». З 2004 року на основі його авторської системи була введена заліково-тематична система навчання. Педагог-новатор провів лекції та відкриті уроки у 15 містах України, Росії, Японії, Німеччині, Франції, В'єтнамі, Монголії та Кубі. Надрукував понад 170 науково-методичних робіт, видав 7 книжок для вчителя: «Педагогічна гармонія», «Педагогічна майстерність та шляхи її досягання», «Відкриваю своє серце колегам», «Вчити чи научати – в чому різниця?», «Посібник з фізики для учнів ПТУ», Електронний посібник для вчителів «Бесіди з народним вчителем СРСР М. Палтишевим» та інші. За останні роки був нагороджений Почесною відзнакою Президента України «Срібний хрест», медалями і преміями: ім. В.І.Вернадського (Інтелектуальній форум України), ім. К.Д. Ушинського (АПН України), Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України та АПН України за впровадження в навчальний процес сучасних педагогічних технологій. На цей час є науковим експертом проекту МОН України, АПН України та Всеукраїнського журналу «Директор школи, ліцею, гімназії» – «Вчителі-новатори України» [7].

Палтишев Микола Миколайович народився у Росії (м. Ленінград) 1946 р. З 1971-2000 рр., закінчивши теплофізичний факультет Одеського технологічного інституту ім. М. В. Ломоносова та математичне відділення Одеського державного педагогічного інституту ім.К. Д. Ушинського, працював викладачем фізики ПТУ № 1 м. Одеси. У 1987-1993 рр. – завідувачий лабораторією нових типів навчальних закладів Московського науково-дослідного інституту загальної педагогіки. З 1989-1991 рр. – Голова комітету Верховної ради СРСР з питань професійної освіти. У даний час працює вчителем фізики

ЗОШ № 55 (м. Одеса). Педагогічний стаж понад 40 років, з яких 31 рік у системі професійно-технічної освіти [6].

М. М. Палтишев – автор методики поетапної системи навчання, метою якої є підвищення якості загальноосвітньої підготовки учнів. Видатний педагог, використовуючи комплекс педагогічних прийомів стимулювання учнів у процесі навчання (диференційне навчання, індивідуалізація, взаємоконтроль, самоконтроль тощо), з часом назвав їх «поетапною системою навчання», яка передбачає ліквідацію прогалин у шкільній підготовці, а саме:

по-перше, формування навчальних навичок (переважають репродуктивні методи навчання, здійснюється фоновий та заключний контроль знань);

по-друге, розвиток пізнавального інтересу до навчання (під час вивчення нового матеріалу вчитель має приділяти більше уваги навчанню учнів прийомам загальнонавчальної діяльності);

по-третє, активізація самостійної творчої діяльності у процесі набуття нових знань, умінь та навичок (навчальний процес поділений на певні смислові блоки, за засвоєнням яких здійснюється ретельний контроль) [2, 3].

Поетапну організацію вивчення фізики педагог представляв у цілісному вигляді таким чином:

- 1 етап – виявлення і ліквідація прогалин у знаннях учнів з фізики;
- 2 етап – створення мікроклімату, виховання віри в успіх;
- 3 етап – оволодіння прийомами навчання, учні вчать вчитися;
- 4 етап – вивчення фізики з використанням залікової системи;
- 5 етап – підготовка до випускних екзаменів [1].

На уроках М.М.Палтишева учні слухають музичні фрагменти, поезію, яка органічно вмонтована в урок. Перед вивченням нового розділу проводяться своєрідні «рекламні» уроки, на яких застосовуються фізичні закони у різних сферах життя. Творчість Баха, Репіна, Пушкіна, Гріга, Чайковського, Крамського, Рождественського, Висоцького гармонійно зливається на уроках фізики з дослідями Галілея і Ньютона, Фарадея і Попова, Столетова і Кулона. Такі уроки розширюють кругозір учнів, підводять їх до широких життєвих узагальнень.

Наприклад, перед вивченням теми «Поверхневий натяг» зачитується уривок з «Бегущей по волнам» О.Гріна. Потім обговорюється суто фізична сторона фантастичного явища: чи може таке бути в дійсності? Після цього демонструється парадоксальний дослід Галілея «голка, що лежить на поверхні води», який свідчить, що залізо може плавати у воді. А потім фізика пояснює і реальний дослід, і фантазію Гріна.

Вивченню звукових хвиль передує прослуховування фортеп'янного п'єс П.І. Чайковського «Пори року». Створюється відповідна атмосфера, музика викликає в учнів романтичний настрій, замріяність, бажання займатися серйозною працею – вивченням фізики звукових явищ. Усе це добре вдається педагогу, діти його люблять та поважають, стиль його спілкування з учнями демократичний і в той же час вимогливий. Вчитель стверджує: «Головне в навчанні – не ми з нашими методиками, а вони – діти з їх плюсами і мінусами» [1].

М. М. Палтишев, аналізуючи власний досвід та педагогічну практику різних освітніх шкіл, дійшов висновку: навчально-виховна система базується виключно на «законі педагогічної гармонії». Під цим педагог розуміє закон педагогіки, що приводить організацію освіти у відповідність до цільових настанов, які допомагають порівняти між собою зміст, форми, методи навчання (перетворюючи їх на дієві засоби педагогічного процесу) та спрямовані на отримання задоволення учнями від відчуття гармонії у процесі навчання та пізнання навколишнього світу.

Педагог-новатор розробив умови існування педагогічної гармонії, її міру та якісну оцінку. Він розглядає гармонійність як аналітичний принцип дидактики. Цей принцип дає змогу визначити взаємозв'язки, чіткість, доцільність органічного використання інших принципів дидактики під час побудови навчально-виховного процесу [4,5].

Академік Національної академії наук Олександра Савченко аналізуючи досвід М. Палтишева стверджувала: «Я згадала таку пораду В.О.Сухомлинського: «Ви

запам'ятайте, що ви йдете не на урок фізики у 7 класі, а до дітей, які навчаються у 7 класі». Мені здається, що це ключ до роботи Миколи Миколайовича як вчителя і як людини, яка перетворює сенс навчання у культуротворчість».

Його учні згадують: «Кожний урок починався з музики, ми з замиранням серця чекали, що буде нового. І Микола Миколайович робить нам сюрпризи. Так починається кожний урок талановитого педагога, великої душі людини. Миколі Миколайовичу притаманні неординарність, оптимізм, у нього великий творчий запас енергії. З ним цікаво і як з людиною, і як з педагогом, він завжди допоможе. Переступивши поріг кабінету фізики, кожний учень потрапляє в інший світ: там різноманітні стенди, портрети оживають за допомогою кнопок пульта управління, а ще там є інтерактивна дошка. І це все заслуги Миколи Миколайовича, він може зацікавити дослідями, різноманітними пристосуваннями. Для кожного учня матеріал стає доступнішим. Раніше у нас були прості, звичайні уроки. Як з'явився Микола Миколайович, він навчив нас сперечатися, висловлювати свою думку, навчив доповнювати один одного. Наше шкільне життя стало зовсім іншим» [8].

Педагог вважає, що розглядаючи принципи дидактики, аналізуючи навчальний процес з позиції педагогічної гармонії, можна зробити його ефективним, доступним для вчителя та учнів [3].

Список використаної літератури

1. Бойко А. М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховної діяльності зааль-ноосвітніх навчальних закладів : монографія / А. М. Бойко ; Полт. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 400 с.
2. Види педагогічного досвіду [Електронний ресурс] // Педагогика. Максимюк С.П.. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15310511/pedagogika/vidi_pedagogichnogo_dosvidu. – Назва з екрана.
3. Палтишев М. Педагогічна гармонія / М. Палтишев // Завуч. – 2001. – Червень (№ 17/18). – С. 35–45.
4. Палтишев М. Педагогічна гармонія і принципи дидактики / М. Палтишев // Завуч. – 2001. – Березень (№ 7). – С. 8.
5. Палтишев М. Педагогічна гармонія і типологія уроків / М. Палтишев // Завуч. – 2001. – Березень (№ 9). – С. 2–3.
6. Палтишев М. Педагогічна майстерність / М. Палтишев // Завуч. – 2001. – Червень (№ 17/18). – С. 22–35.
7. Палтишев Микола Миколайович [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.dnrb.gov.ua/id/1254/?PHPSESSID=c96fd0b4bae37768cdc180e586ee573f>. – Назва з екрана.
8. Палтышев Николай Николаевич – Народный учитель СССР, кандидат педагогических наук, лауреат высших педагогических премий, ТОП–учитель 2008 [Електронний ресурс] // Педагогика XXI века. – Одесса. – Режим доступу: <http://festival21.org/vedushhie-master-klassov/paltyshev-n-g-odessa/>. – Назва з екрана.
9. Палтишев Микола Миколайович: опонент чи соратник сучасної педагогіки: аналітичний огляд матеріалів презентації другої сторінки щорічного Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні” // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2007. – № 6. – С. 56–60.

Інна Горбань

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА СВІТОВІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Школа за роки свого існування нагромадила багатий педагогічний досвід – джерело розвитку педагогічної науки, підґрунтя зростання професіоналізму, майстерності вчителів-практиків. Його постійне вивчення, осмислення, оновлення зумовлене змінами парадигм освіти, концепцій навчання й виховання, форм і методів практичної діяльності педагогів. Але часто в практиці роботи загальноосвітніх шкіл він ігнорується, оскільки не у всіх учителів та керівників освітніх закладів сформована потреба та навички щодо його вивчення, застосування, що зумовлює необхідність з'ясування сутності даного феномену [6, с. 7].